

man and citizen, legality is a. It is a complex political and legal phenomena in public life acts as a major constitutional principle, as a method of social control, but also as an essential element of democracy in a legal state.

In service and combat activities of the security forces of the rule of law is particularly important because it is closely connected with the protection of the rights and legitimate interests of citizens.

In addition, illegal actions of officials of law enforcement bodies is detrimental to their authority, form in the population a negative attitude towards law enforcement in General. Given that legitimacy is an important condition for the existence and development of the legal state. It is necessary to ensure the rights and freedoms of man and citizen, the rational activity of the state apparatus, the formation and functioning of civil society and the implementation of democracy.

Comprehensively analyzed the status of observance of legality and discipline in the service and combat activities of the security forces and the factors that negatively affect their state of security.

Given the scientific and theoretical recommendations to improve the state of observance of legality and discipline in the service and combat activities of the security forces in terms of reforming the law enforcement system.

Among the ways of improving the level of legality and discipline in the activities in question highlighted: the improvement of socio-legal protection of personnel of the security forces; improving the quality of professional selection in law enforcement bodies; improving the quality of training, strengthening of control over the delivery personnel of the security forces of tests and examinations in the disciplines, the study of which is compulsory during in-service training; the implementation of raids, surprise checks for detection of violations of official discipline and legality, determine the appropriate risk groups and the like.

Keywords: *legitimacy, discipline, service and combat activities, security, law and order, security, the law enforcement agency.*

Надійшла до редакції 21.12.2015

Глуховець В.А.
кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.95

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Висвітлено правову основу адміністративно-правового статусу Національної гвардії України як складового суб'єкта Міністерства внутрішніх справ. Розглянуто законодавчі та підзаконні акти, що регулюють діяльність Національної гвардії України, виокремлено елементи адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Ключові слова: *адміністративно-правовий статус, права, обов'язки, відповідальність.*

Постановка проблеми. У статті 3 Конституції України проголошено, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

В умовах небезпеки для територіальної цілісності України, загрози її державному суверенітету, провокування силового сценарію та дестабілізації ситуації в країні, порушення її миру і спокою виникла необхідність на основі внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ створити за європейською моделлю потужне військове формування з правоохоронними функціями, здатне виконувати службово-бойові завдання, у тому числі правоохоронні функції, як в умовах мирного часу, так і в умовах запровадження правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженню Адміністративно-правовий статус особи було досліджено у працях М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, І. Л. Бородіна, І. О. Ієрусалімової, С. В. Ківалова, В. К. Колпакова, Ю. В. Корнеєва, Є. В. Курінного, М. М. Новікова, О. В. Негодченка, А. Ю. Олійника, В. І. Олефіра, Д. В. Приймаченка, О. В. Синьова, М. М. Тищенко, О. Н. Ярмиша та ін. Серед дослідників, які приділили увагу окремим аспектам, що стосуються адміністративно-правового статусу громадянина, можна назвати І. В. Бойка, М. А. Бояринцеву, К. Г. Волинку, І. В. Гамалій, Л. В. Кузенко, О. І. Наливайко, М. О. Перепелицю, Ю. С. Педько, Н. В. Хорошак та ін. Проте поза увагою науковців залишилися питання визначення правового статусу Національної гвардії України. Зазначені обставини обумовили вибір теми наукової статті та свідчать про її актуальність для теоретичного аналізу основних елементів адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Метою даної статті є розгляд нормативно-правових актів щодо адміністративного правового статусу Національної гвардії України.

Для досягнення поставленої мети треба розв'язати такі завдання: 1) розглянути законодавчі та підзаконні акти, що регулюють діяльність Національної гвардії України; 2) виокремити елементи адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу. Правові акти, що регулюють суспільні відносини діяльності Національної гвардії України, можна класифікувати за їх юридичною силою (закони, підзаконні нормативні акти).

Розглянемо нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Національної гвардії України.

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 містить такі атрибути: загальні положення органу, загальна структура, чисельність та організація діяльності Національної гвардії України, проходження військової служби і трудові відносини в Національній гвардії України, обов'язки Національної гвардії України права та відповідальність військово-

службовців Національної гвардії України, застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки військовослужбовцями Національної гвардії України, правовий статус, соціальний і правовий захист особового складу Національної гвардії України і членів їхніх сімей, фінансове та матеріально-технічне забезпечення, контроль за діяльністю Національної гвардії України, прикінцеві та перехідні положення.

Відповідно до зазначеного Закону, Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [2].

Національна гвардія України бере участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Якщо розглядати підзаконні нормативно-правові акти, які стосуються діяльності Національної гвардії України, то зазначимо, що їх дуже багато. Зокрема можна назвати такі: наказ МВС України від 09.07.2014 № 651 «Про затвердження Положення про підрозділи (загони) спеціального призначення Національної гвардії України» [3]; наказ МВС України від 03.07.2014 № 625 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України» [4]; наказ МВС України від 16.06.2014 № 566 «Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України» [5]; наказ МВС України від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України» [6] тощо.

Зазначені нормативно-правові акти ми не будемо розглядати та перейдемо до висвітлення структурних елементів адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Зазначимо, що статус – правовий стан юридичних і фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності, що характеризується і визначається її організаційно-правовою формою, статутом, свідоцтвом про реєстрацію, правами та обов'язками, відповідальністю і повноваженнями, що впливають із законодавчих і нормативних актів [7, с. 148].

У свою чергу, правовий статус особистості – це насамперед система її прав та обов'язків, закріплених у Конституції та інших правових актах – документах, що мають нормативний зміст.

Пояснюється це тим, що «права та обов'язки є основним вихідним елементом права», відповідно, «правовий статус людини і громадянина може бути охарактеризований як система прав та обов'язків, законодавчо закріплена державою в конституціях та інших нормативно-правових актах» [8, с. 20].

Правовий статус є самостійною категорією та характеризується такими ознаками: правовий статус має універсальний характер, оскільки поширюється на усіх суб'єктів; відображає особливості особи та держави як учасників суспільних відносин та ступінь і характер їх взаємодії; права та свободи, що складають основу статусу, не можуть реалізуватися без інших його компонентів – обов'язків та відповідальності; ця категорія забезпечує системність прав, свобод та обов'язків; елементи структури правового статусу є взаємозалежними та взаємодіючими; правовий статус характеризується відносною стабільністю [8, с. 96].

Відповідно до Закону України «Про Національну гвардію» [2], адміністративно-правовий статус військовослужбовців Національної гвардії України має такі ознаки: формений одяг і знаки розрізнення; військовослужбовець Національної гвардії України під час виконання покладених на нього службових обов'язків є представником влади і перебуває під захистом держави; законні вимоги та розпорядження посадових і службових осіб Національної гвардії України під час виконання ними службових обов'язків є обов'язковими до виконання фізичними та юридичними особами. У разі невиконання законних вимог особового складу Національної гвардії України, вчинення інших дій, що перешкоджають виконанню ними службових обов'язків, винні особи несуть відповідальність згідно із законом; військовослужбовці Національної гвардії України забезпечуються форменим одягом і знаками розрізнення, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України. Військовослужбовцям Національної гвардії України видається службове посвідчення, зразок якого затверджується Міністром внутрішніх справ України.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України», виокремити такі *обов'язки* Національної гвардії України: забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань; брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів, під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України; вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; забезпечувати охорону об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; забезпечувати пропускний режим на об'єктах, що охороняються Національною гвардією України; забезпечувати охорону спеціальних вантажів, у тому числі ядерних матеріалів, під час їх перевезення територією України; забезпечувати охорону органів державної влади, а також здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб; вживати заходів щодо

припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій; брати участь в антитерористичних операціях; вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; надавати допомогу в ліквідації наслідків природних, техногенних, екологічних катастроф; брати участь у заходах, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також у заходах щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; брати участь у міжнародному співробітництві, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у порядку і на умовах, визначених законами України; брати участь у відновленні конституційного правопорядку, порушеного при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, а також у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порушеної в результаті здійснення протиправних дій, у тому числі на підґрунті міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів; підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; розблоковувати або припиняти протиправні дії у разі захоплення важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; протидіяти масовим заворушенням, що супроводжуються насильством над громадянами; формувати в особливий період військові частини і підрозділи та обороняти важливі державні об'єкти, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, спеціальні вантажі, у тому числі ядерні матеріали, під час їх перевезення територією України; вести воєнні (бойові) дії у разі збройного конфлікту чи загрози нападу на Україну; виконувати завдання територіальної оборони; виконувати заходи правового режиму воєнного стану.

Відповідно до ст. 13 вищезазначеного Закону, військовослужбовці Національної гвардії України мають такі *права*: у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку на військовослужбовців Національної гвардії України поширюються права та обов'язки, передбачені Законом України "Про міліцію"; затримувати та передавати працівникам міліції, адміністрації об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, осіб, які порушили встановлений перепускний режим або вчинили напад на об'єкт, що охороняється Національною гвардією України; затримувати осіб, озброєних вогнепальною зброєю під час здійснення антитерористичних операцій; затримувати осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, та осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; розблоковувати або припиняти протиправні дії у разі захоплення важливих

об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; проводити огляд транспортних засобів і вантажів на контрольно-пропускних пунктах об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю; під час виконання службових завдань користуватися безплатно усіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі); безперешкодно використовувати в невідкладних випадках засоби електронного зв'язку центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а засоби зв'язку, що належать фізичним особам, – за їх згодою; використовувати з наступним відшкодуванням витрат та збитків у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, транспортні і плавучі засоби фізичних або юридичних осіб незалежно від форми власності (крім транспортних засобів дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав в Україні, транспортних засобів спеціального призначення) для припинення злочину, проїзду до місця події, стихійного лиха, супроводження до лікувальних закладів осіб, які потребують термінової медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх супроводження або конвоювання до органів внутрішніх справ; взаємодіяти в межах компетенції з іншими правоохоронними органами.

Так, згідно зі статтею 14 Закону України «Про національну гвардію» [2], військовослужбовці Національної гвардії України несуть таку відповідальність: за вчинення протиправних дій та бездіяльність військовослужбовці Національної гвардії України несуть дисциплінарну, матеріальну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із законом. Шкода, заподіяна фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу управління Національної гвардії України, військовослужбовцями Національної гвардії України при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодується на підставах і в порядку, встановлених законом [9].

Висновки. Підбиваючи підсумки зазначимо, що основним правовим актом, що регулює адміністративно-правовий статус Національної гвардії України, є Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р., який врегулював правові основи організації та діяльності Національної гвардії України, її загальної структури, функцій та повноважень, системи управління, гарантій правового і соціального забезпечення особового складу, а також порядку фінансування, матеріально-технічного забезпечення та контролю за її службово-бойовою діяльністю.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Положення про підрозділи (загони) спеціального призначення

Національної гвардії України : наказ МВС України від 09.07.2014 № 651 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України : наказ МВС України від 03.07.2014 № 625 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України : наказ МВС України від 16.06.2014 № 566 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України : наказ МВС України від 16.06.2014 № 567 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. *Шляхтун П. П.* Конституційне право України : підручник / П. П. Шляхтун. – К., 2008.

8. *Шульга А. М.* Правовий статус особистості, його види / А. М. Шульга // *Право і безпека*. – 2012. – №2 (44). – С. 19–22.

9. *Легеца Є.О.* Правова основа адміністративно-правового статусу Національної гвардії України як складового суб'єкта Міністерства внутрішніх справ / Є. О. Легеца // *Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. праць*. – 2014. – № 3 (72). – С. 127–133.

Глуховець В.А. **Правовое регулирование деятельности Национальной гвардии Украины.** Освещена правовая основа административно-правового статуса Национальной гвардии Украины как составляющей субъекта Министерства внутренних дел. Рассмотрены законодательные и подзаконные акты, регулирующие деятельность Национальной гвардии Украины, выделены элементы административно-правового статуса Национальной гвардии Украины.

Ключевые слова: административно-правовой статус, права, обязанности, ответственность.

Glukhoverya V.A. **Legal regulation of activities of the National Guard of Ukraine.**

The scientific paper is devoted to coverage of the legal framework of administrative and legal status of the National Guard of Ukraine as a constituent entity of the interior. Consider laws and regulations governing the activities of the National Guard and Ukraine were singled out elements administrative and legal status of the National Guard of Ukraine.

According to the Law of Ukraine "On the National Guard of Ukraine" from 03.13.2014 accommodate attributes such as: general provisions body overall structure, size and organization of the National Guard of Ukraine, military service and labor relations in Ukraine national guard, national responsibilities Ukraine guard the rights and responsibilities of the National Guard troops Ukraine, the use of physical effects, special tools, firearms, weapons and military equipment of the National Guard troops Ukraine, legal status, social and legal protection of personnel Ukraine national Guard and their families, funds and and technological software controlling the activities of the National Guard of Ukraine, final and transitional provisions.

According to this law the National Guard is a military formation of Ukraine and law enforcement functions, which is part of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and is designed to perform the tasks of protection and the protection of life, rights, freedoms and legitimate interests of citizens, society and state from criminal and other unlawful acts, public order and public safety, and in cooperation with law enforcement agencies - to ensure public safety and protection of state borders, combating terrorism, illegal activity or paramilitary militias (groups), terrorist organizations, organized groups and criminal organizations

Keywords: administrative and legal status, rights, duties, responsibilities.

Надійшла до редакції 23.12.2015